

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Матеріали
науково-практичної інтернет-конференції
(29 квітня 2020 року)

ОДЕСА
2020

УДК 343.98:343.95
К82

*Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво
перевищували пропоновані обсяги*

Криміналістичні та психологічні аспекти досудового роз-
слідування: матеріали наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса,
29 квітня 2020 р. Одеса: ОДУВС, 2020. 214 с.

УДК 343.98:343.95

© ОДУВС, 2020

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ ДОПУСТИМИМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Зайченко А. О.,
курсант ОДУВС

*Науковий керівник: Проценко О. О., доцент
кафедри криміналістики та психології ОДУВС*

Однією із актуальних проблем, що виникають під час кримінального провадження, є доведення допустимості доказів з точки зору законності джерел, методів і прийомів, за допомогою яких вони були отримані, так як будь-яке порушення під час збирання доказів може призвести до визнання цих доказів незаконними та недопустимими для кримінального провадження.

Чимало науковців займалися дослідженням цієї проблеми, зокрема Р. С. Белкін, О. П. Єндовицька, С. А. Голунський, В. Я. Дорохов, Л. М. Карнеєва, М. М. Кіпніс, Є. Г. Коваленко та інші. Саме їх внески мають вагоме значення для подальшого висвітлення проблеми доведення допустимості доказів.

Питання допустимості доказів на стадії судового розгляду завжди було актуальним, адже існують не тільки підстави їх визнання незаконними, а й тактичні прийоми фіксації такого факту під час досудового розслідування. Наприклад, сторона захисту, а саме адвокат підозрюваного намагається використати усі дії та способи аби слідчий допустив помилки під час розслідування кримінального провадження та не напав обвинувальний акт до суду. За таких умов слідчий повинен бути пильним та чітко дотримуватись норм процесуального законодавства, криміналістичної тактики, порядку збирання доказів, що є початковою стадією та від чого залежатиме допустимість доказів у суді.

Взагалі доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у порядку, на підставі яких, слідчий, прокурор, і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винуватість особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. За допомогою доказів можна відновити повну картину вчиненого злочину [1].

Докази поділяються на прямі, непрямі, особисті, первинні, речові тощо. Саме класифікація доказів дозволяє правильно організувати процес їх збирання, дослідження та оцінки, а також визначити їх місце в системі доказів у кримінальному провадженні [1, с. 278].

Проте не будь-який доказ може бути взятий до уваги судом, так як спочатку необхідно довести допустимість та належність цього доказу. Згідно зі ст.ст. 85, 86 КПК України доказ визначається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому діючим кримінальним процесуальним Кодексом (підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом), і належним, якщо він прямо чи непрямо підтверджує існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів [2, с. 90].

Для спрощення процедури дослідження доказів були вироблені критерії допустимості та недопустимості доказів. До них відносяться:

- 1) доказ має бути отриманий та зафіксований уповноваженим суб'єктом, який наділений повноваженнями проводити процесуальну дію;
- 2) важливі для справи фактичні дані мають бути одержані з установлених законом джерел, які перераховані у ст. 84 КПК України (показання, речові докази, документи та висновки експертів) ;

3) доказ повинен бути отриманий із дотриманням порядку проведення процесуальної дії;

4) при отриманні доказів мають бути дотримані вимоги закону щодо фіксації перебігу та результатів процесуальної дії [3].

Сторона захисту починає активно працювати над незаконними діями слідчих Національної поліції України, адже зазвичай затримання особи та тримання під вартою відбувається з порушенням норм ст.ст. 208-209 КПК України. Факт незаконного позбавлення волі особи дає усі підстави вважати, що дії чи бездіяльність слідчого та прокурора є незаконними, а зібрані докази в цей строк недопустимими. Варто зазначити, що докази будуть допустими, тоді коли вони зібрані в межах кримінального провадження та в строк визначений кримінально-процесуальним законодавством.

Ще одною проблемою є відсутність у КПК України чіткого та обґрунтованого механізму виключення з кримінального провадження недопустимих доказів та інших матеріалів.

Питання про належність та допустимість доказів особливо актуальне ще й тому, що воно перебуває у нерозривному зв'язку з проблемою гарантій прав і свобод людини. З урахуванням того, що найвищою цінністю держави є права і свободи людини, перш за все недопустимим має визнаватися доказ, отриманий внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, тобто застосування психологічного тиску шляхом погрози, обману, залякування, приниження гідності до особи, яка перебуває у процесуальному статусі (свідок, підозрюваний, обвинувачений, засуджений).

Також недопустимими доказами слід визнавати не тільки ті докази, які добули внаслідок заподіяння тілесних ушкоджень, побоїв та інших насильницьких дій. Тому КПК України наділяє підозрюваного та обвинуваченого певними правами, реалізуючи які, особа здатна захищати себе від кримінального переслідування (ст. 42 КПК України) [4].

Загальною декларацією прав людини у статтях 3-12 визначені основні принципи дотримання загальновизнаних гарантій правової безпеки людини. А саме: кожна особа має право на особисту недоторканність, всі люди мають право на захист, нікого не може бути піддано свавільному арешту та затриманню тощо. У статтях 3,5,6,7,8,14,17 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод йдеться про заборону катування, право на особисту недоторканність, право на повагу до приватного життя.

Отже, питання належності та допустимості доказів відіграє ключову роль у процесі доказування. Посадова особа при розслідуванні

кримінальних проваджень і винесенні висновку за їх результатами має керуватися лише перевіреними, правильно оціненими відомостями, які отримані у відповідності до вимог чинного законодавства України. Неналежне отримання і аналіз доказової бази може призвести до неправильного висновку і обвинувачення або виправдання особи. Таким чином, для вирішення питання про усунення із судового процесу недопустимих доказів, а також матеріалів, які не стосуються справи, доцільно доповнити КПК України статтями, які б визначали механізм усунення з процесу таких матеріалів. А також, виникає необхідність застосування практики Європейського суду з прав людини та національних судів щодо охорони прав і свобод людини для врегулювання діяльності органів досудового розслідування під час збирання, фіксації та дослідження доказів, аби забезпечити виконання основного завдання кримінального процесу, а саме: швидкого, повного та неупередженого розслідування і судовий розгляд [5].

Безпосередньо важливим є проблема маніпуляції уповноваженою особою потенційно зацікавленою особи правоохоронним органам, особливо під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а саме під час контрольної закупки та контрольованої поставки. Діяльність працівників Національної поліції України має здійснюватися на засадах законності, гуманізму, демократизму, гласності, комплексності, прогнозованості, індивідуалізації, адже залякування особи, підбурювання, обман не дають права вважати отримані докази допустимими для доказування вини підозрюваного чи обвинуваченого.

Література

1. Допустимість доказів. Ліга.Блоги. 2018. веб-сайт. URL: <https://blog.liga.net/user/amazalov/article/30462> (дата звернення 20.04.2020)
2. Допустимість доказів, критерії допустимості. Національний Університет Одеська юридична академія. 2016. веб-сайт. URL: <https://studfiles.net/preview/5170243/page:4/> (дата звернення 20.04.2020)
3. Іщенко В. М. Принцип допустимості і достатності засобів кримінально-процесуального доказування. Право України. 2003. № 7 С. 90-92.
4. Кримінальний процес: підручник. За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. Київ. Центр учбової літератури. 2013. 544 с.
5. Про допустимість доказів у кримінальному процесі. Бібліотека електронних підручників. 2014. веб-сайт. URL: http://e-pidruchniki.com/content/311_Pro_dopystimist_dokaziv_y_kriminalnomy_procesi.html (дата звернення 20.04.2020)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Байдан О. В., НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ.....	5
Воробей О. В., Малета Р. М. ОСОБЛИВОСТІ ПІДРОБКИ ДОКУМЕНТІВ ШЛЯХОМ МОНТАЖУ.....	8
Гришко І. К. РОЛЬ ТАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОЗСЛІДУВАННЯ У ПРОТИДІЇ СУЧАСНИМ ПРОЯВАМ ЗЛОЧИННОСТІ.....	11
Гришко І. К., Шевчук В. М. СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОЗСЛІДУВАННЯ САМОВІЛЬНОГО ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ТА САМОВІЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА.....	15
Гусєва В. О. ТАКТИКА ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИБУХАМИ.....	20
Зайченко А. О. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ ДОПУСТИМИМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	23
Іванова Ю. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ.....	27
Калайнова О. Д. ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ТАКТИКИ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНИХ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ ВІДХИЛЕННЯМИ...	30
Кісілюк М. КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ В УКРАЇНІ ТА США.....	34
Кривда Р. Г., Заєць О. М. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	37